

PREDMETY Z DOBY BRONZOVEJ ZO SÚKROMNEJ ZBIERKY

JURAJ BARTÍK

Výstava *Najstaršie dejiny Slovenska* otvorená na začiatku roka 2007 v budove Slovenského národného múzea - Archeologického múzea v Bratislave dokumentuje „materiálnu kultúru“ z územia Slovenska od najstarších stôp prítomnosti človeka až po koniec stredoveku. Pretože cieľom kurátorov bolo zhromaždiť archeologické pramene s vysokou informačnou hodnotou, radi prijali ponuku súkromného zberateľa¹ na vystavenie a publikovanie časti jeho zbierky. Nižšie opísané predmety z mladšej a neskoršej doby bronzovej majiteľ získal postupne, kúpou, niektoré z nich vydražil na aukciách v zahraničí, pričom sa zamerával výlučne na predmety slovenskej proveniencie. Bez výnimky sú to predmety mimoriadne, dobre zachované, reprezentatívneho charakteru. Všetkým spoločné je tiež kvalitné reštaurovanie. Cieľom príspevku je ich zverejnenie. V prvej časti sa venujeme bronzovým nádobám a predmetom, ktoré s nimi boli údajne nájdené.

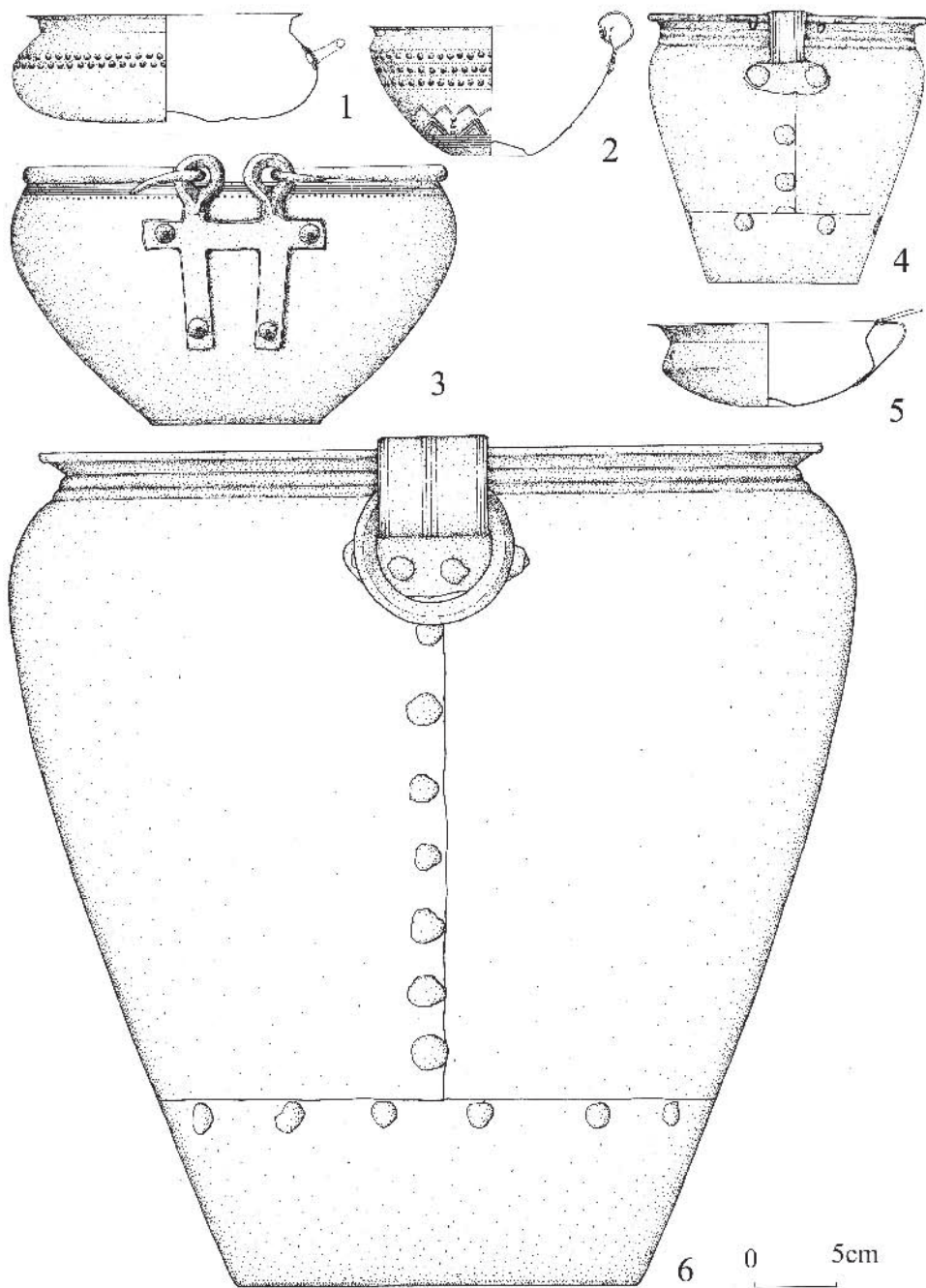

Obr. 1 Kovové nádoby – údajné miesta nálezu

I. Opis predmetov zo zbierky

1. Bronzový kotlík s krížovými atasami a s dnom upraveným na postavenie (obr. 3). Profil nádoby vytepanej z jedného kusu tvorí plynulý oblúk s ústím zatiahnutým dovnútra. Odsadená spodná časť nádoby je vtlačaná dnu a vytvára kruh na postavenie. Vonkajšia časť nádoby je pod ústím (aj na časti zakrytej atasami) ozdobená štyrmi obežnými ryhami a líniou vpichov.

Na hornej, vonkajšej časti výdute stoja oproti sebe dve dvojité, v jednom kuse odliate atase ukončené dvojicami závesných kruhov. Každú z dvojitých atasí pripájajú k nádobe štyri kuželovité nity umiestnené na konci ramien. Do závesných kruhov sú zavesené dve uchá z nezdobenej tyčinky kruhového prierezu zužujúce sa smerom k jednoducho hákovite zahnutým koncom. Povrch nádoby je vyhladený, bez kazov, s výnimkou prekorodovaných drobných dier v oblasti dna – čo je dôsledkom tenšej hrúbky plechu v tejto oblasti. V porovnaní s kvalitnou úpravou povrchu nádoby sú atase

Obr. 2 Kovové nádoby zo súkromnej zbierky

opracované menej dokonale, zachovali sa nerovnosti na povrchu a švy – stopy po odlievaní neboli vyhladené. Rozmery: priemer 266 mm, výška 148 mm, priemer ústia 243 mm, hrúbka plechu pri ústí 2,1 mm, priemer tyčinky ucha 3–10 mm, hmotnosť: 1402 g.

Miesto nálezu: údajne Obišovce.

2. Bronzová šálka so šikmými plecami, zaoblenou vydutinou a lievikovitým ústím (obr. 4). Nádoba má baňaté telo s dovnútra vtláčeným dnom, čím sa vytvorila kruhová hrana na postavenie. V strede dna sa nachádza z vnútra von vytepaná puklička. Vydutina šálky je zdobená v dvoch zónach. Spodná pozostáva z piatich vytepaných obežných žliabkov, nad ktorými sa nachádza línia pozostávajúca z jedenástich vyplnených trojuholníkovitých útvarov vytvorených technikou vytepaných rovnobežných žliabkov. Útvary navzájom oddeľujú trojice pukličiek. Z jedenástich trojuholníkovitých útvarov sedem ukončujú vzory v tvare písmena V so zalomenými koncami. Zónu na hornej časti vydutiny tvoria tri obežné horizontálne línie, z vnútra vytepaných drobných vypulín, kombinované a ohraničené so štyrmi horizontálnymi líniami bodov. Výzdoba hornej časti je prerušená v mieste pripojenia ucha. Ústie nádoby je lievikovité a hranené. Ústie s hornou časťou vydutiny premostuje plechové nezdobené pásikové ucho ukončené oválnymi rozšírenými platničkami. Ucho výškovo presahuje ústie nádoby. Prichytávacie platničky sú k nádobe pripojené dvojicami naplocho sklepaných nitov. Okraj ústia nádoby je v oblasti ucha porušený prasklinou. Toto porušenie spájal jednoduchý nit so sklepanými hlavičkami. Rozmery: priemer ústia 137–151 mm, výška 82 mm, priemer dna 47 mm, šírka ucha 17 mm, hrúbka plechu pri ústí 0,4 mm, hmotnosť: 92 g.

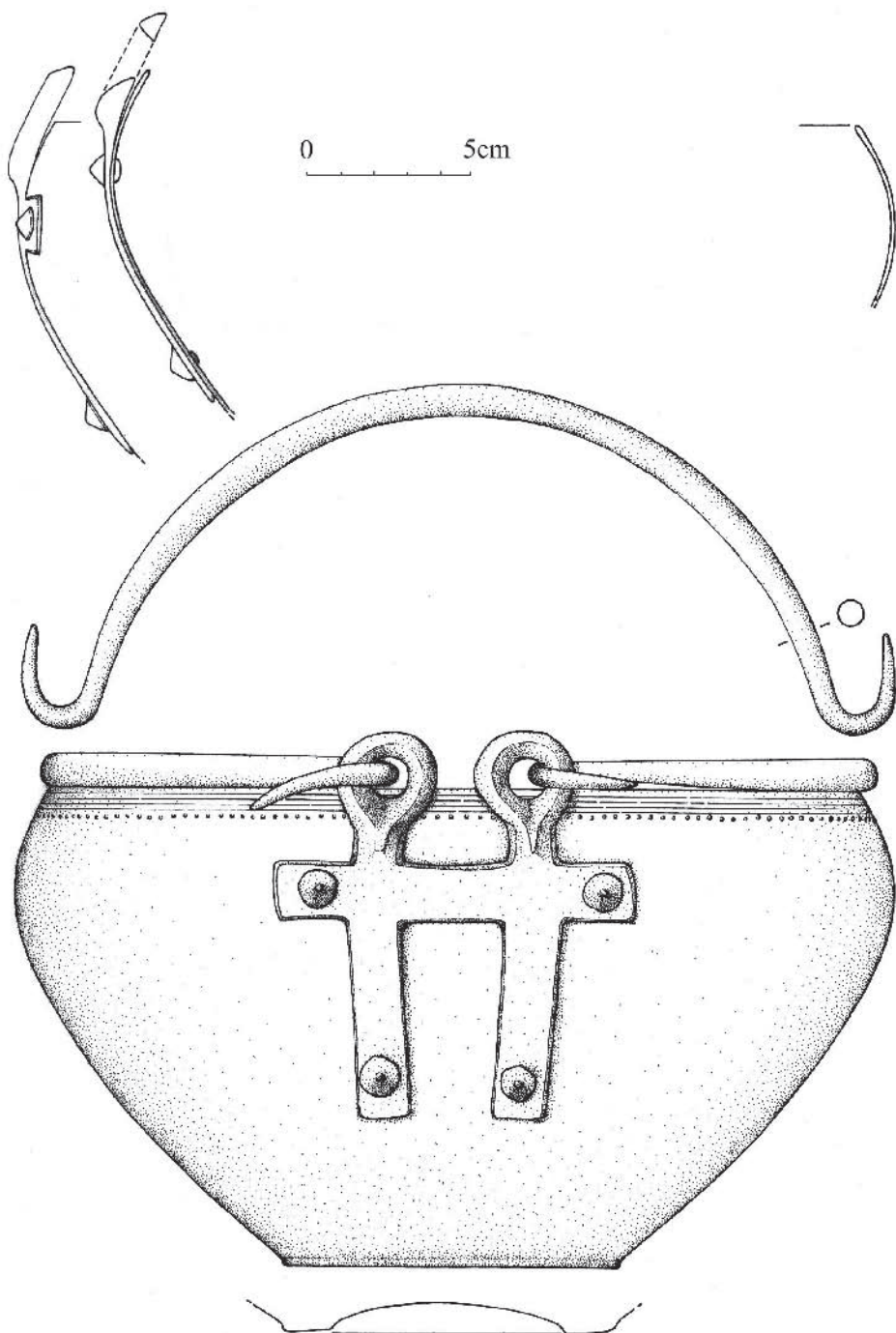
Miesto nálezu: údajne Obišovce.

3. Bronzové vedro kónického tvaru vytvorené z troch častí spojených nitovaním (obr. 5). Kónická „dnová misa“ vytepaná z jedného kusa plechu má stred spodnej časti vtláčený dno, čím sa vytvoril kruh na postavenie. „Dnovú misu“ a do nej „nasunutú“ hornú časť spája 18 v horizontálnej línii umiestnených nitov, ktorých hlavičky sú z vonkajšej strany naplocho roztepané a zarovnané s povrchom nádoby. Hornú časť nádoby tvoria dva plechy vytvárajúce kužeľ. Pevnosť každého z dvoch vertikálnych spojov zaisťuje tožný počet nitov (9) rovnakého typu, ako na spoji dno – horná časť. Ústie nádoby je vyhnuté von, pod ústím sa nachádzajú dve vytepané vodorovné obežné líšty. Okraj nádoby vyhnutý smerom von je obtočený okolo zosilňujúceho kovového jadra. Z ústia vybiehajú dve pásikové uchá, ktoré sú ukončené oválnymi rozšírenými platničkami. Prichytávacie platničky sú k nádobe pripojené štvoricami nitov, pričom nity na ústí nádoby majú kužeľovité hlavičky. Uchá sú pri okrajoch zdobené trojicami a v strede štvoricou zvislých rýh. Na každom z úch je pripevnený masívny bronzový odlievaný kruh kosoštvorcového prierezu. Rozmery: priemer ústia 463 mm, výška 494 mm, priemer dna 238 mm, šírka ucha 65 mm, priemer kruhu na uchách 95 mm, hmotnosť: 7500g.

Miesto nálezu: údajne Obišovce.

4. Bronzové vedro kónického tvaru vytvorené z dvoch častí spojených nitovaním (obr. 6). Kónická „dnová miska“ vytepaná z jedného kusu plechu má stred spodnej časti vtláčený dno, čím sa vytvoril kruh na postavenie. Do misky „nasunutú“ hornú časť vytepanú z jedného kusu plechu pripája 9 nitov, ktorých hlavičky sú z vonkajšej strany naplocho roztepané a zarovnané s povrchom nádoby. Hornú časť tvorí jeden plech vytvárajúci kužeľ, spojený piatimi nitmi rovnakého typu, ako na spoji dno – horná časť. Ústie nádoby je vyhnuté von, pod ústím sa nachádzajú dve vytepané vodorovné obežné líšty. Okraj nádoby vyhnutý smerom von je obtočený okolo zosilňujúcej bronzovej tyčinky s priemerom 2,5 mm. Z ústia vybiehajú dve pásikové uchá, ktoré sú ukončené oválnymi rozšírenými platničkami. Prichytávacie platničky sú k nádobe pripojené dvojicami nitov, pričom nity na ústí nádoby majú kužeľovité hlavičky. Uchá sú pri okrajoch zdobené trojicami zvislých rýh. Rozmery: priemer ústia 163 mm, výška 161 mm, priemer dna 90 mm, šírka ucha 20 mm, hmotnosť: 395 g.

Miesto nálezu: údajne Kysuce.

Obr. 3 Kotlík s krížovými atášami

5. Bronzová šálka so šikmými plecami, profilovaným telom a lievikovitým ústím (obr. 7). Nádoba má výdutinu s ostrým lomom a dovnútra vtláčené dno, čím sa vytvorila kruhová hrana na postavenie. Rozhranie hornej časti pliec a hrdla nádoby zvyrazňuje obežná línia vytepaných bodov. Vodorovne von vyťahnuté ústie nádoby je lievikovité a hranené. Z hornej strany ho zdobia dve obežné línie vpichovaných bodov. Ústie s hornou časťou výdutiny premostuje plechové nezdobené pásikové ucho zužujúce sa smerom nadol. Nad uchom sa nachádza odliata platnička kopijovitého tvaru s bočným výčnelkom na jednej strane, opačná strana je odlomená. Ucho a platničku k ústiu nádoby pripája dvojica naplocho sklepaných nitov, k výdutine jeden nit. Na opačnej strane nádoby je na hornej časti výdutiny umiestnený nefunkčný nit so sklepanou hlavičkou. Rozmery: priemer ústia 143 mm, výška 51 mm, priemer dna 30 mm, šírka ucha 10–16 mm, hrúbka plechu pri ústí 0,3 mm, hmotnosť: 80 g. Miesto nálezu: údajne Kysuce.

Hromadný nález (č. 6–9) údajne pozostávajúci z misy a troch špirál stočených z pružného bronzového plechu. Špirály sa údajne našli priamo v mise.

6. Bronzová misa s vydutinou širšou ako ústie a tyčinkovitým uchom (obr. 8: 4 a–c). Nádoba s výraznou „bruchatou“ výdutinou má dovnútra vtláčené dno, čím sa vytvorila kruhová hrana na postavenie. Dnovú jamku zvyrazňuje dvojica sústredených žliabkov. V strede dnovej jamky sa nachádza priehlbina – vpich (technologický stred). Horná časť vydutiny je zdobená obežnou líniou z dvoch radov vytepaných pukličiek. Línia je v mieste pripojenia ucha prerušená. Na vydutinu nasadá mierne lievikovité, temer zvislé hrdlo, vyhnuté mierne šikmo, temer vodorovne von. Na hornej časti vydutiny sa nachádza vodorovné ucho z odlievanej tyčinky štvoruholníkového prierezu. Konce tyčinky sú roztepané do oválneho tvaru, čím vznikli prichytávacie platničky. Každú z platničiek pripevňuje k nádobe nit s naplocho roztepanou hlavičkou (obr. 8: 4a). V mieste pripojenia nitov spevňujú vnútornú stranu steny nádoby plechy, ktoré sú obdĺžnikového prierezu. Plechy nesú výzdobu rovnoobežne prebiehajúcich rýh (obr. 8: 4b). Rozmery: priemer ústia 168 mm, výška 67 mm, priemer dna 48 mm, prierez tyčinky ucha 5x5 mm, hrúbka plechu pri ústí 0,6 mm, hmotnosť: 209 g. Miesto nálezu: údajne Blatnica.

7. Nezdobený pásik z pružného bronzového plechu (obr. 8: 3) stočený do nepravidelnej špirály s priemerom 5–7 cm. Rozmery: šírka 8–9 mm, hrúbka 0,5–0,8 mm, hmotnosť 50 g. Miesto nálezu: údajne Blatnica.

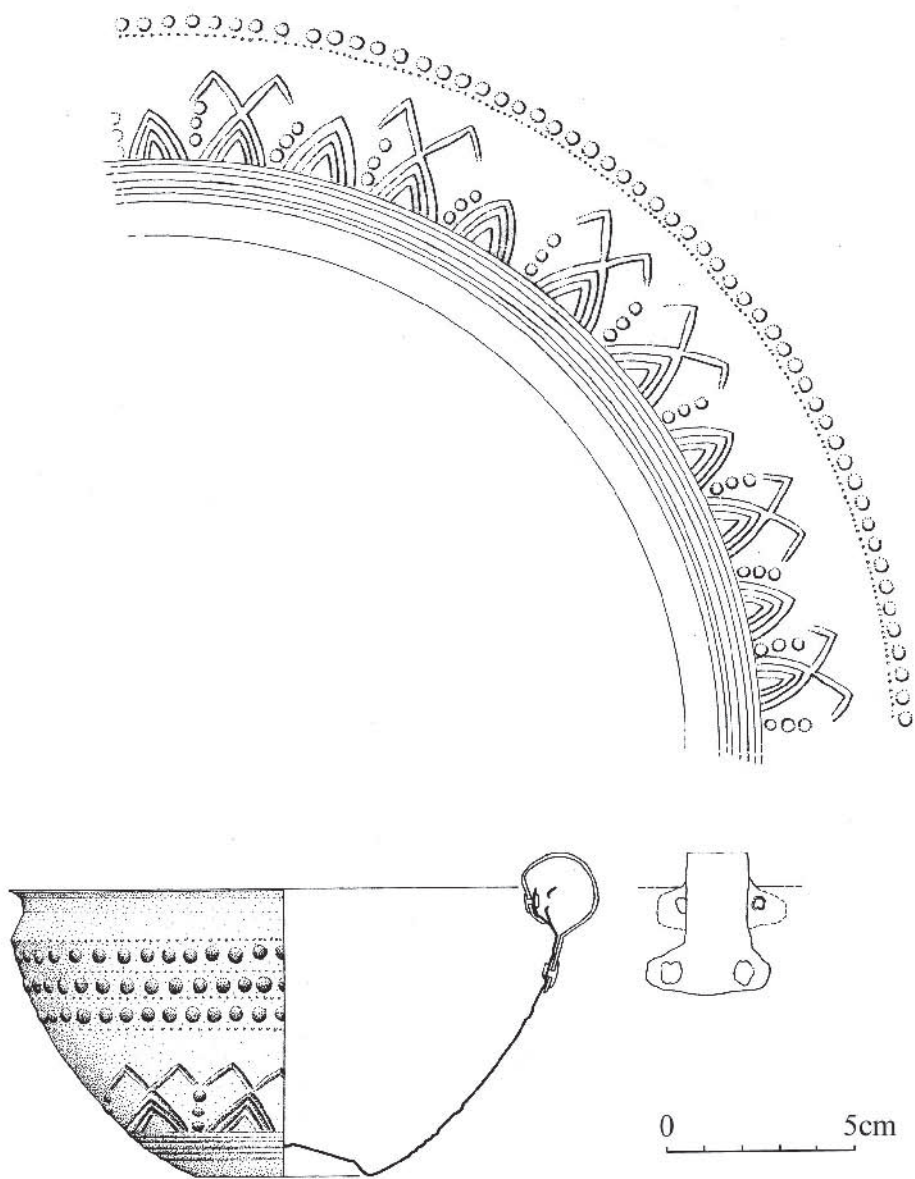
8. Nezdobený pásik z pružného bronzového plechu (obr. 8: 2) stočený do pravidelnej špirály s priemerom 2–3 cm. Rozmery: šírka 8–9 mm, hrúbka 0,5–0,8 mm, hmotnosť 47 g. Miesto nálezu: údajne Blatnica.

9. Pásik z pružného bronzového plechu zdobeného stredovou líniou drobných pukličiek umiestnených s rôznym odstupom (obr. 8: 1). Predmet je stočený do pravidelnej špirály s priemerom 3–4 cm. Rozmery: šírka 8–9 mm, hrúbka 0,1–0,2 mm, hmotnosť 18 g. Miesto nálezu: údajne Blatnica.

II. Typologické a časové zaradenie nálezov

Kotlík s krížovými atášami

V roku 1952 rozdelil bronzové kotlíky G. von Merhart podľa morfológických kritérií – tvaru atáší (krížové alebo trojuholníkovité), tvaru dna (okružle alebo upravené na posta-

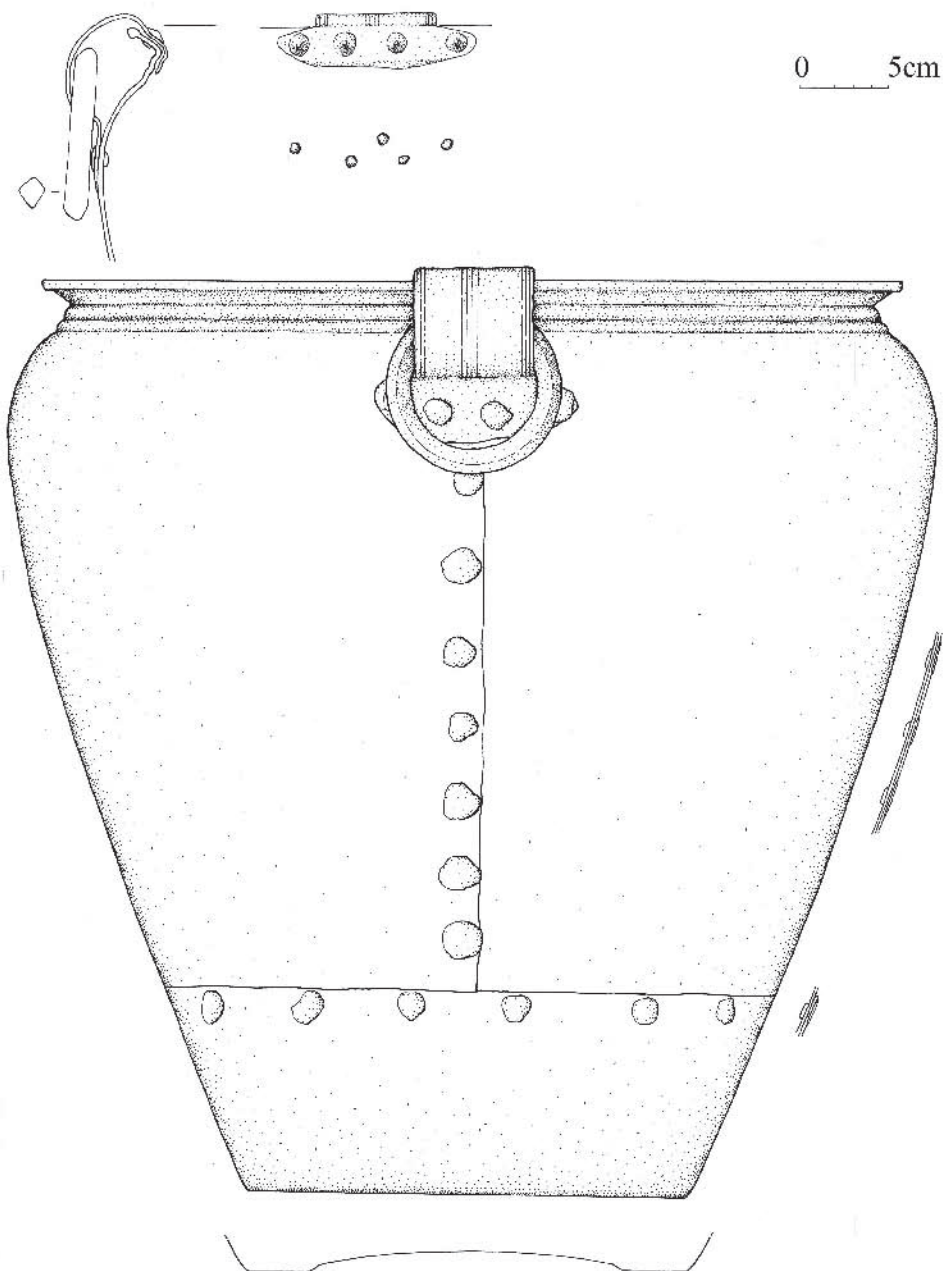

Obr. 4 Šálka typu Jenišovice

venie) a profilu nádoby (plynulo zaoblený alebo s lomom) – na štyri základné skupiny. Kotlík č. 1 (obr. 3) patrí do jeho skupiny B1 – kotlíkov s krížovitými atášami, zaoblenou vyduťou a dnom upraveným na postavenie (Merhart 1969, 284). Podľa zhodného výsledku analýzy viacerých bádateľov boli kotlíky typu B1 používané v závere mladšej (HaA2) a predovšetkým na počiatku neskorej doby bronzovej (HaB1). Nerovnomerne rozšírené sú v priestore presahujúcom strednú Európu, od Škandinávie po Jadran a od horného toku Rýna po Sedmohradsko či Halič. Ťažisko ich výskytu sa nachádza medzi riekami Tisza a Szamos na východe veľkej Uhorskej nížiny, kde sa dajú predpokladať aj dielne na ich produkciu (Merhart 1952, 266, 295, Karte 1; Patay 1990, 27). Údajné miesto nálezu – Obišovce leží na severnom okraji tejto koncentrácie. I keď skupina kotlíkov typu B1 je značne variabilná, pre konštrukčné a výzdobné prvky, ktoré charakterizujú kotlík z Obišoviec, nie je problém nájsť analógie. Výzdoba ústia nádoby je temer identická napríklad s výzdobou na kotlíku z depotu v Hajdúböszörmény v Potisi, s ktorým ho spájajú tiež nity s kuželovitými hlavičkami, ale totožnú výzdobu nájdeme aj na exemplároch zo Škandinávie a Brandenburska (Merhart 1969, Taf. 26: 4–5). Naopak, zriedkavejším znakom na kotlíku z Obišoviec sú štyri nity pripájajúce atáše, pretože obvyklý počet je päť. Spojenie štyrmi nitmi nájdeme tiež na kotlíku z maďarskej Hejőszalonty (Patay 1990, 21, 22, Taf 4: 7, 9: 13). Práve kotlíky s výzdobou línií a bodov pod okrajom, ako aj s atášami pripevnenými štyrmi nitmi považuje M. Novotná v rámci skupiny B1 za najstaršie (Novotná 1991, 52). Najviac spoločných znakov (tvar nádoby, výzdoba vonkajšieho okraja, počet nitov na atášach) má však kotlík z Obišoviec s kotlíkom z depotu z Lúčok. Ani tu však nejde o identické exempláre, pretože sa odlišujú rozmermi aj tvarom hlavičiek nitov, ktoré sú na exemplári z Lúčok ploché a z Obišoviec kuželovité. Na Slovensku sa našiel kotlík Merhartovho typu B1 okrem Lúčok aj v Krásnej nad Hornádom. S istou rezervou k nim patria aj dva fragmenty z neznámych lokalít (Novotná 1991, 47).

Vedrá typu Kurd

Nádoby vytepané a znitované z bronzových plechov sú nazvané podľa hromadného nálezu z maďarskej lokality. Pokým exempláre z mladšej a neskorej doby bronzovej sa vyskytujú predovšetkým v strednej Európe, s ťažiskom v západnej časti Karpatskej kotliny, kde sa počíta s ich produkciou v pokročilej staršej dobe železnej sú modifikované vedrá typu Kurd, často s ostrejšou profiláciou pliec, rozšírené západnejšie, od Apeninského polostrova po Britské ostrovy (Merhart 1969, 322, Karte 5). P. Patay rozdelil vedrá typu Kurd na variantu Kurd, ktorú charakterizujú menšie rozmery a spojenie z dvoch kusov plechu, a variantu Hosszúpályi, zastúpenú väčšími, trojdielnymi exemplármi. Vedrá typu Kurd z územia Maďarska produkovali už v staršom stupni populnicových polí (v horizonte depotov Kurd), avšak nity s kuželovitou hlavičkou, ktoré sú charakteristické pre mladšie obdobie, dokladajú ich výrobu aj v stupni HaA2 a predovšetkým v HaB1 (Patay 1990, 40). Vedrá typu Kurd sa navzájom odlišujú výškou, kôlišoucou u väčšiny známych kusov od 17,3 cm po temer 50 cm (Merhart 1969, 321). Dva exempláre zo súkromnej zbierky (obr. 5–6) vysoké 16,3 cm a 49,4 cm teda dosahujú ich spodnú i hornú veľkostnú hranicu. Nielen podľa veľkosti, ale aj podľa konštrukcie zastupujú variantu Kurd (obr. 6) i variantu Hosszúpályi (obr. 5). Myslíme si však, že spôsob zhotovenia – z dvoch či troch kusov plechu – má čisto technologické dôvody, pretože rozmerovo väčšie nádoby znitovali z viacerých kusov plechu. Vzhľadom ku skutočnosti, že na našich vedrách sú

Obr. 5 Vedro typu Kurd, variant Hosszúpályi

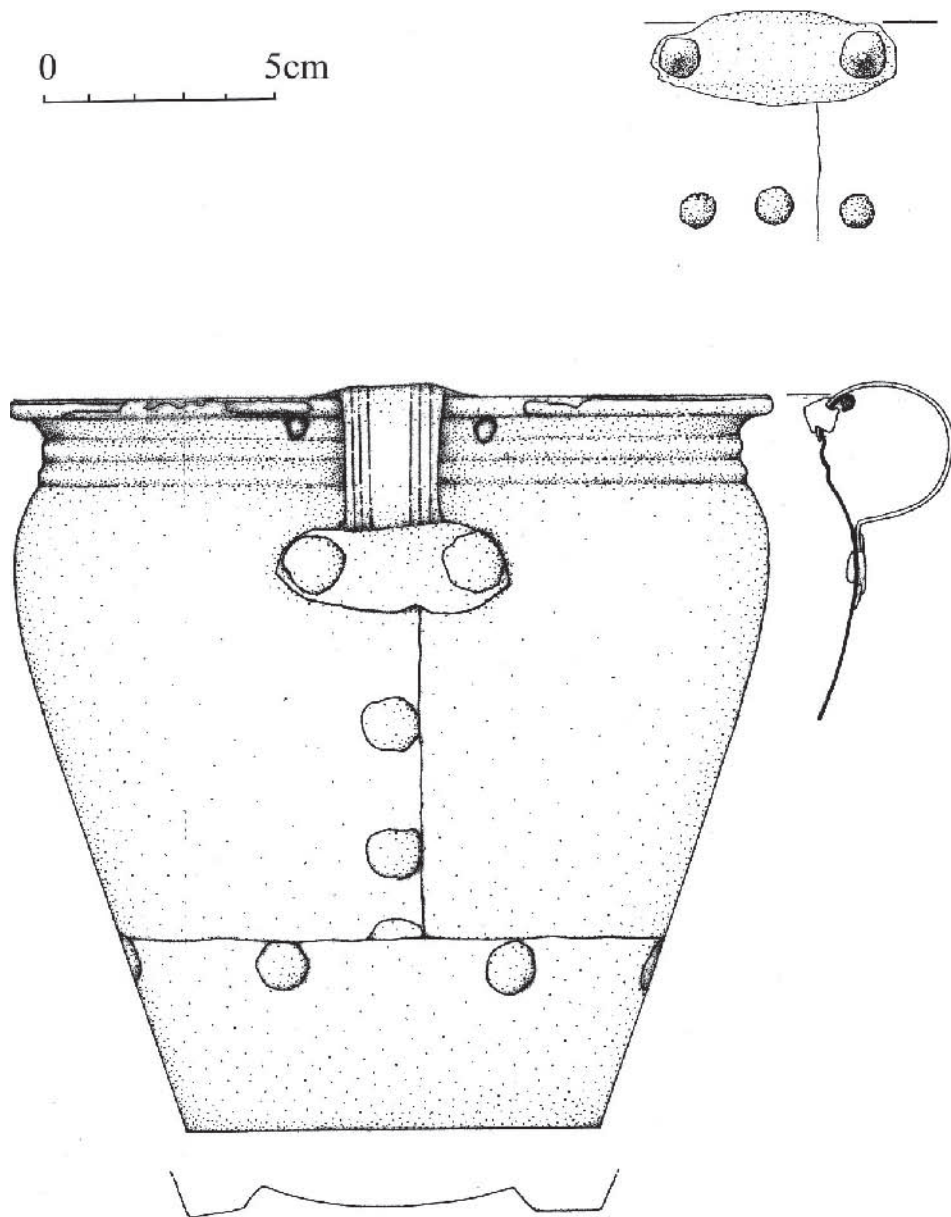
uchá pripojené nitmi s kuželovitými hlavičkami, podľa kritérií P. Pataya pochádzajú až zo záveru mladšej alebo z počiatku neskorej doby bronzovej. Aj pre ďalšie, od exempláru údajne z Kysúc (obr. 6) len veľkosťou sa odlišujúce vedro typu Kurd, varianty Kurd, údajne pochádzajúce z hradiska Stráža pri Obišovciach, predpokladá E. Studeníková identické časové zaradenie (Studeníková 1999, 177). Okrem troch vyššie uvedených vedier sa zo Slovenska k vedrám typu Kurd pripisuje aj fragment spodnej časti nádoby z depotu v Žbinciach (Novotná 1991, 57).

Šálka typu Jenišovice

Silno profilované šálky s vysokou vydutinou patria v strednej Európe k početne najviac zastúpeným typom kovových nádob. Podľa datovania sprievodného inventáru v hromadných nálezoch sa vyskytujú predovšetkým na počiatku neskorej doby bronzovej, v stupni HaB1 (Kytlicová 1991, 50; Novotná 1991, 31; Patay 1990, 62). Ich rôzne varianty sú rozšírené od Sedmohradska po severné Nemecko a Dánsko. Ťažisko ich výskytu tvoria nálezy z Čiech, Moravy, Slovenska, južného Poľska a Sliezska. Exemplár zo súkromnej zbierky (obr. 4) odpovedá z hľadiska tvaru bežným, skôr vyšším šálkam, unikátna je predovšetkým jeho výzdoba. Pokým vodorovné línie pod plecami vytvorené z vytepaných pukličiek alebo vpichov a vodorovné žliabky v najspodnejšej časti vydutiny sú pre šálky typu Jenišovice charakteristické, k línii pozostávajúcej z trojuholníkovitých útvarov ukončených vzorom v tvare písmena V so zalomenými koncami, nepoznáme na kovových nádobách z neskorej doby bronzovej analógie. Nejde však o úplne unikátny ornament. Podobné, avšak časovo vzdialené výzdobné prvky sa vyskytujú v Karpatskej kotline už na hlinených nádobách z počiatku doby bronzovej (Bóna 1975, Taf. 83: 5). Prvky časovo odpovedajúce výzdobe na šálke typu Jenišovice sa vyskytujú v povodí dolného Dunaja. Analogická výzdoba rytá na keramike pochádza z neskoro bronzového sídliska bosutskej skupiny z Kalakače (Medovič 1988, 326: 7) i zo zhruba súčasného sídliska Insula Banului (Hänsel 1976, Taf. 11: 6–7).³ Je pravdepodobné, že trojuholníkovité útvary ukončené vzorom v tvare písmena V so zalomenými koncami sú štylizovaným zobrazením ľudských postáv podobne, ako sa neskôr v inom prevedení vyskytujú na keramike doby halštatskej (Nebelsick 1992, Tab. 2).

Šálka typu Spišská Belá

Šálky s ostrou profiláciou a približne vodorovným okrajom označila M. Novotná podľa hromadného nálezu z rovnomennej obce. Pre ich časové zaradenie je určujúca typologická pozícia (ako pokračovanie vývoja vychádzajúceho z najstarších šálok Karpatskej kotliny, avšak ešte čiastočne predchádzajúceho typ šálok Jenišovice) a zloženie sprievodných nálezov v depote zo Spišskej Belej, patriacich do horizontu depotov Trenčianske Bohuslavice (Novotná 1991, 21), čo odpovedá stupňu HaA2. Šálky tohto typu však zrejme používali aj neskôr – fragment podobnej šálky z depotu Szentés – Nagyhegy zaraďil T. Kemenczei až do nasledujúceho stupňa HaB1 (Kemenczei 1984, 78). Pre šálku zo súkromnej zbierky (obr. 7) je však najvhodnejšou analógiou šálka z depotu č. II v Hajdúsámson z východnej časti Maďarska, pozostávajúceho aj z troch kotlíkov s krížovými atášami a dvoch šálok blízkych šálkam typu Jenišovice (Patay 1990, 22, Taf. 39: 84). Na šálke z depotu Hajdúsámson II nájdeme nad uchom kopijovitý výbežok doplnený po

Obr. 6 Vedro typu Kurd, variant Kurd

stranách štylizovanými býčimi rohmi z plechu. Pokým kopijovitý výbežok na šálke z depotu Hajdúsámson II a na šálke zo súkromnej zbierky sú tvarovo temer identické, býčie rohy na našej šálke naznačuje len postranný výbežok (ten z opačnej strany je odlomený) nad uchom. Obidvom nádobám je tiež spoločná línia bodov na rozhraní hrdla s telom a výzdoba hornej časti von vytiahnutého ústia. Nie vysoký počet šálok typu Spišská Belá z oblasti ich pôvodu – Karpatskej kotliny – dopĺňajú ojedinelé kusy, pravdepodobne importy v Srbsku, Čechách, Rumunsku a Poľsku (Novotná 1991, 23).

Miska typu Blatnica

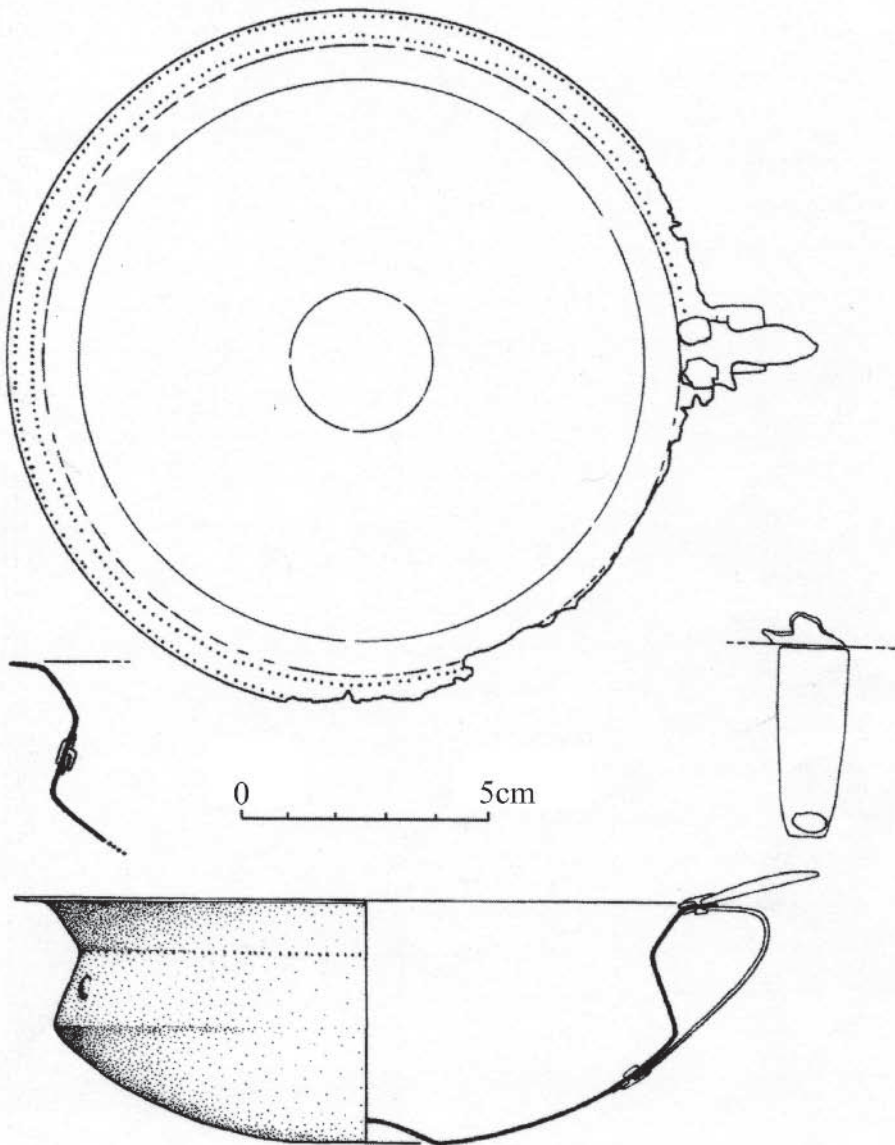
K raným typom kovových nádob popolnicových polí patria aj rôzne veľké misy a šálky so stlačenou výdutinou, plochým dnom a vodorovným tyčinkovitým uchom. Okrem misy zo súkromnej zbierky (obr. 8: 4) pochádza zo Slovenska ešte päť ďalších exemplárov. Časové zaradenie troch z nich sa môže oprieť o datovanie sprievodných nálezov v depotoch zo Zaškova, Ivanoviec a Zádielských Dvorníkov do stupňa HaA1, respektíve na prelom stupňov BD/HaA1 (Novotná 1991, 14; Veliačik – Němejcová-Pavúková 1987, 62; Gašaj 1994, 29). V Maďarsku patria misy typu Blatnica z depotu z Komárna horizontu depotov Kurd (Mozsolics 1985 207) a z depotov Viss, Mezönyárad a Kemencze do stupňov BD a HaA1 (Patay 1990, 53). Misy typu Blatnica sú rozšírené predovšetkým v Karpatskej kotline, kde ich určite aj produkovali. Odtiaľ sa šírili vo forme importov na sever i juhovýchod. Pre posúdenie hodnovernosti miesta nálezov zo súkromnej zbierky je dôležité, že z Blatnice, polohy Plešovica pochádza ďalšia misa rovnakého typu (Gallus – Horváth 1939, Taf 5: 4), podľa ktorej je nazvaná celá skupina mís rovnakého tvaru.

Pásiky z bronzového plechu

Funkcia nenápadných bronzových pášikov stočených do špirál (obr. 8: 1–3), získaných údajne spolu s miskou z Blatnice nie je jasná. Na základe prvého dojmu ide o polotovary určené na ďalšie spracovanie. Ťažko je však určiť, aký by mal byť finálny produkt. Pášik neumelo stočený do špirály s najväčším priemerom (obr. 8: 3) tvarom pripomína špirálovitý náramok. Nám známe náramky sú však vždy vyhotovené z tyčinky, nie z jemného, úzkeho plechu. Zvyšné dve špirály (obr. 8: 1–2) majú menší priemer. Len ako úvahu uvádzame, že mohli mať výzdobnú funkciu napríklad ako ovinutie drevenej rukoväte alebo ozdoba do vlasov. Prinajmenšom v prípade zdobeného pášiku (obr. 8: 1) sa však asi nejedná o náhodný tvar, napríklad o materiál, na ktorom sa skúšala technika kutia a vytepávania pukličiek. Štyri fragmenty hrúbkou a šírkou totožných pášikov, z ktorých jeden je na krátkom úseku zdobený podobnou pukličkovou výzdobou sú súčasťou depotu bronzových predmetov z Ducového. Hromadný nález nájdený na hradisku velatickej kultúry v Ducovom patrí do staršieho stupňa popolnicových polí² (Paulík, 1968, 43).

III. Komentár

Z deviatich bronzových predmetov zo súkromnej zbierky sa isté nálezové okolnosti spomínajú len u štyroch z nich – tri plechové špirály (obr. 8: 1–3) boli pri náleze údajne uložené v mise typu Blatnica (obr. 8: 4). U zvyšných piatich (obr. 3–7) akékoľvek údaje

Obr. 7 Šálka typu Spišská Belá

o spôsobe nálezu, ako aj o prípadnej príslušnosti k hromadnému nálezu alebo viacerým hromadným nálezom postrádame, i keď je namiesto otázka, či predmety s uvádzaným totožným miestom pôvodu netvorili pred vyzdvihnutím zo zeme nálezový celok.

Spôsob získania predmetov do zbierky – kúpa z anonymných zdrojov – nabáda k veľkej opatrnosti pri akceptovaní uvádzaných miest pôvodu i príslušnosti k nálezovému celku. Keďže primárne informácie od nálezcov sa nám nepodarilo získať, pokúsime sa zaujať isté stanovisko porovnaním výsledkov časového a kultúrneho zaradenia zverejnených artefaktov s dostupnými poznatkami o už skôr známych nálezoch z uvádzaných miest pôvodu.

Typologické určenie bronzových nádob a plechových špirál uložených v súkromnej zbierke a ich porovnanie s príbuznými nálezmi ukázalo, že patria do dvoch období.

– Do stupňov BD alebo HaA1 patrí misa typu Blatnica a z totožného obdobia poznáme tiež analógiu ku špirálam, ktoré v nej boli údajne uložené.

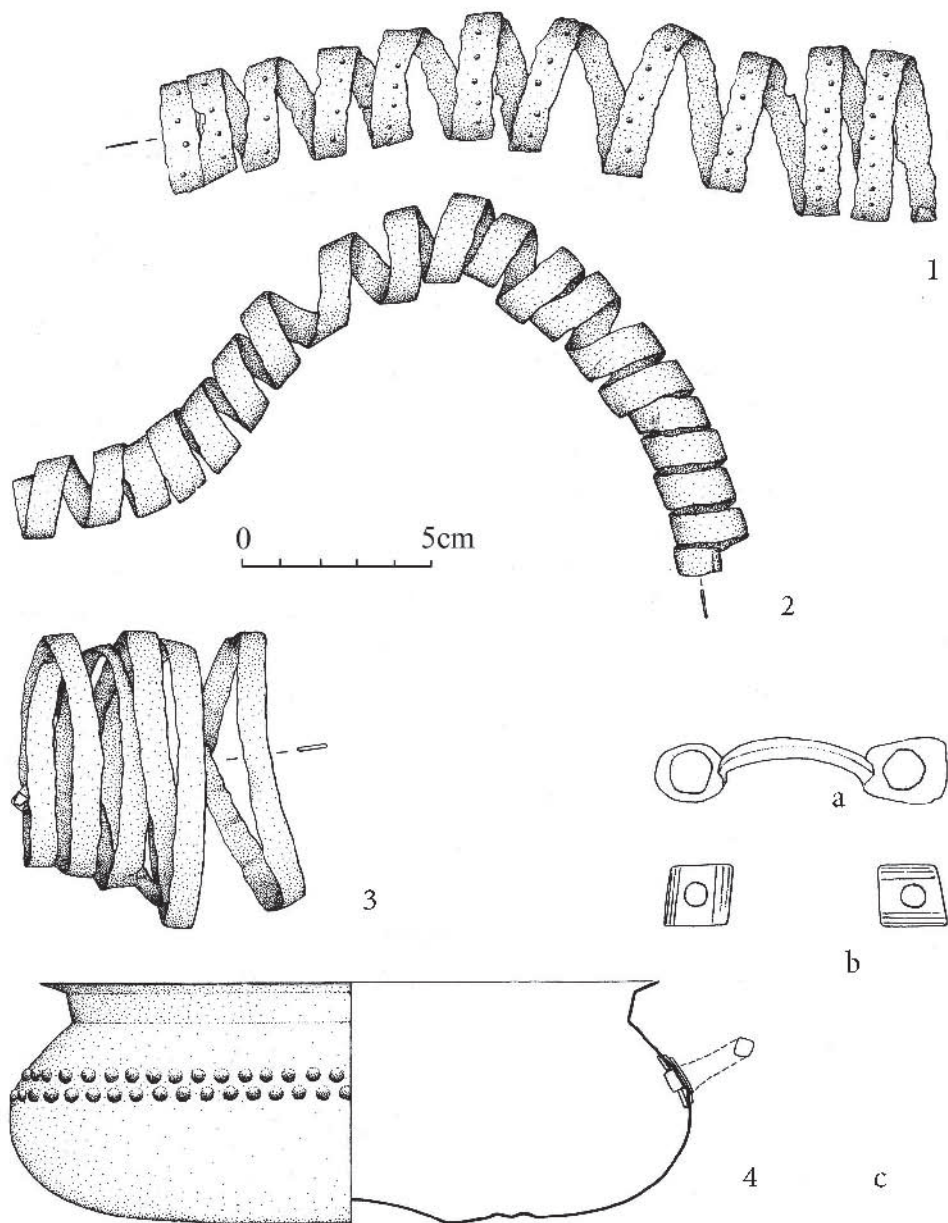
– Zvyšné nádoby patria do stupňa HaB1 s tou výhradou, že u kotlíka s krížovitými atašami a šálky typu Spišská Belá je možné tiež datovanie do predchádzajúceho stupňa.

Zaradenie jednotlivých predmetov do dvoch časových období – na počiatok mladšej a do neskorej doby bronzovej – nevyklučuje úvahy, či štyri predmety s uvádzaným miestom pôvodu z Blatnice, tri predmety z Obišoviec a dva predmety z Kysúc, nemohli pôvodne tvoriť nálezové celky.

U deviatich artefaktov uložených v súkromnej zbierke sa uvádzajú tri miesta nerovnako konkrétnej lokalizácie nálezov. Pokým názvy Blatnica a Obišovce označujú katastrálne územia obcí, v prípade Kysúc ide o rozsiahly región (obr. 1).

Obec Blatnica (okr. Martin) sa už pred sedemdesiatimi rokmi uvádzala ako nálezisko výnimočných bronzových predmetov. Z hradiska v polohe „Plešovica“, v katastri obce pochádza bronzová miska nazvaná neskôr podľa lokality typom Blatnica, odlievaním a tepaním zhotovené kombinované závesy, diadém, ako aj nástroje, ozdoby a zbrane z mladšej a neskorej doby bronzovej (Hampel 1886, Tab. 39: 1; Gallus – Horváth 1939, Taf. 5: 4, 22–32). V posledných dvadsiatich rokoch sa Plešovica opäť dostala do povedomia ako lokalita systematicky vykrádaná hľadačmi používajúcimi detektory kovov. Z hradiska a okolia týmto spôsobom údajne ukradli až 40 hromadných nálezov bronzových predmetov. O zložení jedenástich z nich sa podarilo získať základné údaje L. Veliačikovi. Medzi nimi nechýba zmienka o depote štyroch až piatich bronzových nádob, z ktorých dve patria typu Blatnica (Veliačik 2004, 57). V každom prípade môžeme konštatovať, že zloženie a časové zaradenie štyroch bronzových artefaktov (obr. 8) pochádzajúcich údajne z katastra obce Blatnica je v úplnom súlade so zastúpením a datovaním najstaršej zložky doteraz známych nálezov z hradiska v polohe Plešovica. Ich stotožnenie s niektorým zo štyridsiatich, údajne užívateľmi detektorov získaných bronzových depotov je možné, avšak na bezpečné doloženie nám dostupné podklady nestačia.

Ani obec Obišovce (okr. Košice vidiek) uvedená ako miesto pôvodu troch nádob (obr. 3–5) nie je v archeológii novým pojmom. Na hradisku gávskej kultúry „Stráža“ alebo v jeho bezprostrednom okolí sa v minulosti získali tak výnimočné bronzové artefakty, akými sú bronzové kolesá (Hampel 1886, Taf. 59: 1). Aj v súčasnosti je uvedená lokalita spomínaná v súvislosti s nálezmi bronzových predmetov. V roku 1995 získalo Slovenské národné múzeum v Bratislave poškodené vedro typu Kurd, pochádzajúce údajne z hradiska Stráža. Pri jeho publikácii uviedla E. Studeníková informáciu, že z hradiska získali amatérski hľadači depot pozostávajúci údajne až zo 60 bronzových nádob a zlatých

Obr. 8 Plechové špirály a miska typu Blatnica

ozdôb (Studeníková 1999, 177). I keď sa údaj doteraz nepodarilo overiť, tri vyššie uvedené, doteraz neznáme nádoby údajne z „Obišoviec“ (časovo súčasné s vedrom typu Kurd získaným E. Studeníkovou) s ním v žiadnom prípade nie sú v rozpore. Predovšetkým vedro typu Kurd varianty Hosszúpályi a kotlík s krížovými atášami odpovedajú zloženiu bronzovej industrie gávskej kultúry. Myslíme si, že informáciu E. Studeníkovej nepriamo potvrdzujú a ich pôvod z uvedeného hromadného nálezu (alebo z viacerých hromadných nálezov?) je možný. V tejto súvislosti je zaujímavý ďalší súbor 11 bronzových nádob dražený v roku 2001 v sieni aukčnej spoločnosti Dorotheum vo Viedni. Podľa popisu a fotografií v aukčnom katalógu, ⁴ súbor pozostáva z rozmerného bronzového vedra typu Kurd so štyrmi uchami a štyrmi závesnými kruhmi. Pod okrajom nesie vedro výzdobu prevedenú v bodovo - pukličkovom štýle vytvárajúcom okrem línií aj motív „slnecnej bárky“, ktorá je charakteristická pre vedrá typu Hajdúböszörmény (Merhart 1969, Taf. 44) a desať šálok, medzi ktorými sa na základe nejasnej fotografie dajú identifikovať tri šálky typu Jenišovice. Jedna z nich je na výduti zdobená zavesenými oblúkmi vytepávaných pukličiek podobne, ako exempláre z českej lokality Jenišovice a maďarskej Velem St. Vid (Novotná 1991, 30). Podľa informácie majiteľa zbierky (ktorú sa dopočul na uvedenej aukcii), asi aj dražené nádoby pochádzajú z Obišoviec.

Miesto pôvodu uvádzané u zvyšných dvoch nádob (obr. 6–7) – Kysuce je menej konkrétne. Región Kysúc rozprestierajúci sa na severe Slovenska, na hraniciach s Poľskom a Českou republikou zahŕňa kataster 33 obcí a zaberá 935 km². V uvedenom, hornatom regióne nechýbajú stopy osídlenia z mladšej a neskorej doby bronzovej (Veliačik 1983, Abb. 1–2). V prípade, ak je nekonkrétny údaj o mieste nálezu korektný, mohli by sa bronzové nádoby spojiť s osídlením lužickej kultúry neskorej doby bronzovej. Namiesto je však pochybnosť, či je nekonkrétna lokalita správna a či vedro typu Kurd a šálka typu Spišská Belá nemajú rovnaký pôvod, ako tri vyššie uvádzané súveké nálezy – na hradisku Stráža v Obišovciach.

POZNÁMKY

¹ Zberateľ, ktorému ďakujeme za zapožičanie exponátov a súhlas s ich publikovaním, si praje zostať v anonymite.

² Ešte nezverejnené pásiky patria do časti depotu, uloženého v Slovenskom národnom múzeu - Archeologickom múzeu pod evidenčným číslom 22043.

³ Za upozornenie na balkánske analógie ďakujem PhDr. E. Studeníkovej, CSC.

⁴ Katalóg vydaný k aukcii 14. 11. 2001 v aukčnej sieni Dorotheum vo Viedni, s. 54, č. 153.

LITERATÚRA

BÓNA 1975 – István Bóna: Die mittlere Bronzezeit Ungarns und ihre südöstliche Beziehungen. Budapest.

GALLUS – HORVÁTH 1939 – Sándor Gallus – Tibor Horváth: Un peuple cavalier préscythique en Hongrie. Budapest.

GAŠAJ 1994 – Dáriuš Gašaj: Zádielský poklad. In: Pamiatky a múzeá 4, s. 28–29.

HAMPEL 1886 – József Hampel: A bronzkor emlékei Magyarhon ban I. Budapest.

HÄNSEL 1976 – Bernhard Hänsel: Beiträge zur regionalen und chronologischen Gliederung der älteren Hallstattzeit an der unteren Donau. Bonn.

KEMENCZEI 1984 – Tibor Kemenczei: Die Spätbronzezeit Nordostungarns. Budapest.

- KYTLICOVÁ 1991 – Olga Kytlicová: Die Bronzegefäße in Böhmen. PBF II - 12, Stuttgart.
- MEDOVIČ 1988 – Predrag Medovič: Kalakača. Naselje ranog gvozdenog doba. Novi Sad.
- MERHART 1969 – Gero von Merhart: Studien über einige Gattungen von Bronzegefäßen. In: Hallstatt und Italien. Mainz, s. 280–379.
- MOZSOLICS 1985 – Amália Mozsolics: Bronzefunde aus Ungarn. Depotfunde Aranyos, Kurd und Gyermely. Budapest.
- NEBELSICK 1992 – Louis Nebelsick: Figürliche Kunst der Hallstattzeit am Nordostalpenrand im Spannungsfeld zwischen alteuropäischer Tradition und italischem Lebensstil*. In: Festschrift zum 50 jährigen Bestehen des Institutes für Ur- und Frühgeschichte der Leopold-Franzens-Universität Innsbruck, s. 401–432. Bonn.
- NOVOTNÁ 1991 – Mária Novotná: Die Bronzegefäße in der Slowakei. PBF II - 11, Stuttgart.
- PATAY 1990 – Pál Patay: Die Bronzegefäße in Ungarn. PBF II-10.
- PAULÍK 1968 – Jozef Paulík: Panzer der jüngeren Bronzezeit aus der Slowakei. In: Ber. RGK 49, s. 41–61.
- STUDENÍKOVÁ 1999 – E. Studeníková: Ein Bronzebeimer vom Typ Kurd aus der Ostslowakei. In: Archaeology of the Bronze and Iron Age. Proceedings of the International Archeological Conference Százhalombatta, 3.–7. October 1996, s. 177–185. Budapest.
- VELIAČIK 1983 – L. Veliačik: Die Lausitzer Kultur in der Slowakei. Nitra.
- VELIAČIK 2004 – Ladislav Veliačik: Nové poznatky ku štruktúre hradisk lužickej kultúry na severnom Slovensku. In: Štud. Zvesti AÚ SAV 36, s. 57–74.
- VELIAČIK – NĚMEJCOVÁ-PAVÚKOVÁ 1987 – Ladislav Veliačik – Viera Němejcová-Pavúková: Zwei Bronzehorde aus Ivanovce. In: Slov.Arch. 35, s. 47–64.

BRONZEZEITLICHE GEGENSTÄNDE AUS EINER PRIVATSAMMLUNG

JURAJ BARTÍK

Im Rahmen der Ausstellung „Najstaršie dejiny Slovenska“ (*Die älteste Geschichte der Slowakei*) im Gebäude des Slowakischen Nationalmuseums - Archäologischen Museums in Bratislava ist auch Teil einer Privatsammlung ausgestellt. Deren Besitzer hat sie schrittweise durch Ankauf erworben, einige Gegenstände stammen aus ausländischen Auktionen, und dabei hat er sich ausschließlich auf die Artikel von slowakischer Herkunft konzentriert. Das Ziel dieses Beitrags ist die Veröffentlichung von diesen Sammelstücken. Wir schenken unsere Aufmerksamkeit den Bronzegefäßen und weiteren Gegenständen, welche angeblich in Vergesellschaftung mit ihnen gefunden waren.

I. Beschreibung der Sammlungsstücke

1. Bronzebecken mit Kreuzattaschen und Standboden (Abb. 3). Das Profil von dem Gefäß getrieben in einem Stück bildet einen fließenden Bogen mit eingezogener Mündung. Der abgesetzte Gefäßunterteil ist nach innen eingedrückt und bildet einen Standring. Die Außenseite des Gefäßes ist unterhalb des Randes (auch dort wo sie mit Attaschen überdeckt ist) mit vier Umlaufrippen und einer Stichlinie verziert.

Auf der oberen Außenseite des Gefäßbauchs befinden sich zwei gegenüberstehende doppelte, in einem Stück gegossene Attaschen beendet je mit zwei Hängerringen. Beide Doppelattaschen sind auf den Gefäßkörper durch vier konische Nieten an Armenenden befestigt. In den Hängerringen sind zwei Henkel aus unverziertem Stab von kreisförmigem Querschnitt gehängt, die sich in Richtung zu einfachen hakenförmig gekrümmten Enden verjüngen. Die Gefäßoberfläche ist geglättet, makellos,

bis auf durchkorrodierte winzige Löcher in der Bodenpartie – die Folge von kleinerer Blechstärke in dieser Gegend.

Im Vergleich zu der Qualitätszurichtung der Gefäßoberfläche sind die Attaschen weniger präzise bearbeitet, man sieht Unebenheiten der Oberfläche und Nahtstellen – die Gießspuren wurden nicht verebnet. Ausmaße: Durchmesser 266 mm, Höhe 148 mm, Mündungsdurchmesser 243 mm, Blechstärke bei der Gefäßmündung 2,1 mm, Durchmesser vom Henkelstab 3-10 mm, Gewicht: 1402 g. Fundort: angeblich Obišovce.

2. Bronzetasche mit schräger Schulter, rundem Bauch und Trichtermündung (Abb. 4). Das Gefäß besitzt einen bauchigen Körper mit nach innen eingedrücktem Boden, wodurch sich ein Standring geformt hatte. In der Mitte des Bodens befindet sich ein nach außen getriebener Buckel. Der Tassenbauch ist in zwei Zonen verziert. Die untere besteht aus fünf getriebenen Umlaufrippen und darüber befindet sich eine Linie von elf ausgefüllten dreieckförmigen Gebilden gemacht mit der Technik von getriebenen parallelen Rillen. Die Gebilde sind voneinander durch je drei Buckel getrennt. Sieben von diesen elf dreieckförmigen Gebilden sind mit Ornamenten beendigt, die an V-Buchstabe mit geknickten Enden erinnern. Die Verzierungszone im Oberteil des Gefäßbauchs bilden drei horizontale Umlauflinien bestehend aus nach außen getriebenen Perlbuckeln, kombiniert und umgrenzt mit vier horizontalen Punktlinien. Die obere Verzierungszone ist an der Stelle des Henkelansatzes unterbrochen. Die Gefäßmündung ist trichterförmig und gekantet. Die Mündung ist mit dem oberen Bauchteil durch einen unverzierten Bandhenkel überbrückt, beendigt mit ovalen erweiterten Platten. Der Henkel ragt über die Gefäßmündung hinaus. Die Heftplatten sind auf das Gefäß mit je zwei flachgehämmerten Niete befestigt. Der Mündungsrand ist in der Henkelpartie durch einen Riss gestört. Diese Lücke wurde durch einen einfachen Niet mit flachgehämmerten Köpfen zusammengefügt. Ausmaße: Mündungsdurchmesser 137–151 mm, Höhe 82 mm, Bodendurchmesser 47 mm, Henkelbreite 17 mm, Blechstärke bei der Gefäßmündung 0,4 mm, Gewicht: 92 g. Fundort: angeblich Obišovce.

3. Konischer Bronzeimer gebildet aus drei zusammengenieteten Teilen (Abb. 5). Die konische „Bodenschüssel“ getrieben aus einem Blechstück hat die Mitte ihres Unterteiles nach innen eingedrückt, wodurch ein Standring geformt wurde. Die Bodenschüssel und den daran „aufgeschobenen“ Oberteil verbinden 18 Niete angeordnet in einer Horizontallinie, deren Köpfe von der Außenseite flachgehämmert und gleichauf mit der Oberfläche verebnet sind. Den Gefäßoberteil bilden zwei Bleche, die einen Kegel formen. Die Standfestigkeit von den beiden Vertikalanschlüssen sichern je 9 Niete von demselben Typ wie bei der Verbindung Boden-Oberteil. Die Gefäßmündung ist ausgebogen, darunter befinden sich zwei getriebene horizontale Umlaufleisten. Der ausgebogene Gefäßrand ist um einen Stützkern aus Metall umgewickelt. Aus der Mündung laufen zwei Bandhenkel heraus, die mit ovalen erweiterten Platten beendigt sind. Die Heftplatten sind auf das Gefäß mit je vier Niete befestigt, wobei die Niete an der Gefäßmündung konische Köpfe besitzen. Die Henkel sind an den Rändern je mit drei und in der Mitte mit vier vertikalen Rillen verziert. Auf jedem der Henkel ist ein massiver gegossener Bronzering von rautenförmigem Querschnitt befestigt. Ausmaße: Mündungsdurchmesser 463 mm, Höhe 494 mm, Bodendurchmesser 238 mm, Henkelbreite 65 mm, Durchmesser des Henkelrings 95 mm, Gewicht: 7500 g. Fundort: angeblich Obišovce.

4. Konischer Bronzeimer gebildet aus zwei zusammengenieteten Teilen (Abb. 6). Die konische „Bodenschüssel“ getrieben aus einem Blechstück hat die Mitte ihres Unterteiles nach innen eingedrückt, wodurch ein Standring geformt wurde. Die Bodenschüssel und den daran „aufgeschobenen“ Oberteil verbinden 9 Niete, deren Köpfe von der Außenseite flachgehämmert und gleichauf mit der Oberfläche verebnet sind. Den Gefäßoberteil bildet ein kegelförmiges Blechstück verbunden durch fünf Niete von demselben Typ wie bei der Verbindung Boden-Oberteil. Die Gefäßmündung ist ausgebogen, darunter befinden sich zwei getriebene horizontale Umlaufleisten. Der ausgebogene Gefäßrand ist um eine Stützstange aus Bronze mit einem Durchmesser von 2,5 mm umgewickelt. Aus der Mündung laufen zwei Bandhenkel heraus, die mit ovalen erweiterten Platten beendigt sind. Die Heftplatten sind auf das Gefäß mit je zwei Niete befestigt, wobei die Niete an der Gefäßmündung konische Köpfe besitzen. Die Henkel sind auf den Rändern je mit drei vertikalen Rillen verziert. Ausmaße:

Mündungsdurchmesser 163 mm, Höhe 161 mm, Bodendurchmesser 90 mm, Henkelbreite 20 mm, Gewicht: 395 g. Fundort: angeblich Kysuce.

5. Bronzetasse mit schräger Schulter, profiliertem Körper und Trichteröffnung (Abb. 7). Das Gefäß besitzt einen scharf geknickten Bauch und nach innen eingedrückten Boden, wodurch ein Standring geformt wurde. Die Grenze zwischen dem Oberteil der Schulter und dem Gefäßhals ist durch eine Umlauflinie von getriebenen Punkten betont. Die horizontal ausgezogene Gefäßmündung ist trichterförmig und gekantet. Auf der Oberseite ist sie mit zwei Umlauflinien von Stichpunkten verziert. Die Mündung ist mit dem oberen Bauchteil durch einen unverzierten Blechbandhenkel überbrückt, der sich nach unten verjüngt. Darüber befindet sich eine gegossene lanzenförmige Platte mit Seitenvorsprung auf einer Seite, die Gegenseite ist abgebrochen. Der Henkel und die Platte sind zur Gefäßmündung durch zwei flachgehämmerte Nieten und zum Bauch durch einen Niet befestigt. Auf der Gegenseite des Gefäßes befindet sich auf dem Bauchoberteil ein funktionsloser Niet mit flachgehämmertem Kopf. Ausmaße: Mündungsdurchmesser 143 mm, Höhe 51 mm, Bodendurchmesser 30 mm, Henkelbreite 10–16 mm, Blechstärke bei der Gefäßmündung 0,3 mm, Gewicht: 80 g. Fundort: angeblich Kysuce.

Ein Hortfund (Nr. 6–9) bestehend angeblich aus einer Schüssel und drei Spiralen gewickelt aus elastischem Bronzeblech. Die Spiralen wurden angeblich direkt innerhalb der Schüssel gefunden.

6. Bronzeschüssel mit dem Bauch breiter als die Mündung und mit Stabhenkel (Abb. 8: 4a-c). Das Gefäß mit deutlich „bauchigem“ Körper besitzt einen nach innen eingedrückten Boden, wodurch ein Standring geformt wurde. Das Bodengrübchen ist durch zwei konzentrische Rillen betont. In der Mitte des Bodengrübchens befindet sich eine Vertiefung – Einstich (technologischer Mittelpunkt). Der Oberteil des Gefäßbauchs ist mit einer Umlauflinie aus zwei Reihen von getriebenen Buckeln verziert. Die Linie ist an der Stelle des Henkelansatzes unterbrochen. An den Gefäßbauch setzt ein leicht trichterförmiger, fast vertikaler Hals an, der etwas schräg, beinahe horizontal ausgebogen ist. Auf dem Oberteil der Ausbauchung befindet sich ein Horizontallhenkel aus gegossenem Stab von viereckigem Querschnitt. Die Stabenden sind zu einer ovalen Form breitgehämmert, wodurch Heftplatten entstanden sind. Jede der Heftplatten ist auf das Gefäß durch einen Niet mit flachgehämmertem Kopf befestigt (Abb. 8: 4a). An den Stellen der Nietenansätze ist die Innenseite der Gefäßwand durch Bleche von rechteckigem Querschnitt verfestigt. Die Bleche sind mit parallel verlaufenden Einritzungen verziert (Abb. 8: 4b). Ausmaße: Mündungsdurchmesser 168 mm, Höhe 67 mm, Bodendurchmesser 48 mm, Querschnitt vom Stabhenkel 5 x 5 mm, Blechstärke bei der Gefäßmündung 0,6 mm, Gewicht: 209 g. Fundort: angeblich Blatnica.

7. Unverziertes elastisches Bronzeblechband (Abb. 8: 3) gewickelt zu einer unregelmäßigen Spirale mit dem Durchmesser von 5–7 cm. Ausmaße: Breite 8–9 mm, Stärke 0,5–0,8 mm, Gewicht 50 g. Fundort: angeblich Blatnica.

8. Unverziertes elastisches Bronzeblechband (Abb. 8: 2) gewickelt zu einer regelmäßigen Spirale mit dem Durchmesser von 2–3 cm. Ausmaße: Breite 8–9 mm, Stärke 0,5–0,8 mm, Gewicht 47 g. Fundort: angeblich Blatnica.

9. Elastisches Bronzeblechband verziert mit einer zentralen Linie von Perluckeln mit unterschiedlichem Abstand (Abb. 8: 1). Das Band ist gewickelt zu einer regelmäßigen Spirale mit dem Durchmesser von 3–4 cm. Ausmaße: Breite 8–9 mm, Stärke 0,1–0,2 mm, Gewicht 18 g. Fundort: angeblich Blatnica.

II. Kommentar

Nur bei vier von den 9 Bronzegegenständen (Abb. 2) aus der Privatsammlung erwähnt man sichere Fundumstände – drei Blechspiralen (Abb. 8: 1–3) waren beim Auffinden angeblich in einer Schüssel vom Typ Blatnica gelegt (Abb. 8: 4). Bei den restlichen fünf Gegenständen (Abb. 3–7) besitzen wir gar keine Angaben über deren Auffindungsweise oder eventuelle Angehörigkeit zu einem bzw. mehreren Hortfunden, obwohl es sicherlich möglich wäre, dass die Gegenstände mit angegebenem identischem Fundort einen Verband bilden könnten, bevor sie aus der Erde ausgehoben wurden.

Die Art von Erwerbung der Sammlungsstücke – Ankauf aus anonymen Quellen – ermahnt zur großen Vorsicht beim Akzeptieren der angegebenen Herkunftsorte oder der Angehörigkeit zu einem Hortfund. Da wir die primären Informationen von den Findern nicht erwerben konnten, versuchen wir einen gewissen Standpunkt einzunehmen, u. z. durch einen Vergleich von Ergebnissen der Zeit- und Kultureinsetzung der veröffentlichten Artefakte mit verfügbaren Erkenntnissen über Gegenstände, die schon früher an betreffenden Orten gefunden wurden.

Die typologische Bestimmung von Bronzegefäßen und Blechspiralen aufbewahrt in der Privatsammlung und deren Vergleich mit verwandten Funden (siehe slowakischen Text) hat gezeigt, dass sie in zwei Perioden gehören:

In die Stufen BD oder HaA1 gehört die Schüssel vom Typ Blatnica (Abb. 8: 4) und aus derselben Periode kennen wir auch eine Analogie zu den Spiralen (Abb. 8: 1–3), die darin eingelegt waren.

Die anderen Gefäße – der Eimer vom Typ Kurd, Variante Kurd (Abb. 6), der Eimer vom Typ Kurd, Variante Hosszúpályi (Abb. 5), die Tasse vom Typ Jenišovice (Abb. 4), das Becken mit Kreuzattaschen (Abb. 3) und die Tassen vom Typ Spišská Belá (Abb. 7) – gehören in die Stufe HaB1 mit dem Vorbehalt, dass bei den letzteren zwei auch eine Datierung in die vorangehende Stufe möglich wäre.

Die Einsetzung von einzelnen Gegenständen in zwei Zeitperioden – an den Anfang der Jungbronzezeit und in die Spätbronzezeit – erlaubt die Erwägungen, dass die 4 Gegenstände mit angegebenem Herkunftsort in Blatnica (Abb. 8: 1–4), 3 Gegenstände aus Obišovce (Abb. 3–5) und 2 Gegenstände aus Kysuce (Abb. 6–7) möglicherweise Fundverbände bilden konnten.

Bei den neun Artefakten aufbewahrt in der Privatsammlung erwähnt man drei ungleich konkrete Fundorte. Während die Namen Blatnica und Obišovce Katastralgebiete von Gemeinden bezeichnen, handelt sich im Fall der Benennung Kysuce um eine ganze ausgedehnte Region (Abb. 1).

Die Gemeinde Blatnica (Bez. Martin) ist bereits vor siebzig Jahren als ein Fundort von außergewöhnlichen Bronzegegenständen erwähnt worden. Aus einem Burgwall in der Lage „Plešovica“ im Kataster der Gemeinde stammen: eine Bronzeschale, die später nach dieser Fundstelle als Typ Blatnica benannt wurde, gegossene und getriebene Anhänger, ein Diadem, als auch Werkzeuge, Zierstücke und Waffen aus der Jung- und Spätbronzezeit (Hampel 1886, Taf. 39: 1; Gallus – Horváth 1939, Taf. 5: 4, 22–32).

In den letzten zwanzig Jahren ist Plešovica erneut ins Augenmerk geraten, u. z. als eine Fundstelle systematisch beraubt durch die Schatzsucher mit Metalldetektoren. Aus dem Burgwall und dessen Umgebung sollen sie auf diese Weise bis zu 40 Bronzehortfunde geraubt haben. Über die Zusammensetzung von elf dieser Horte konnte L. Veliačik einige Grundangaben gewinnen. Darunter erscheint auch die Erwähnung über ein Depot von vier bis fünf Bronzegefäßen, von denen zwei zum Typ Blatnica gehören (Veliačik 2004, 57). Auf jeden Fall können wir konstatieren, die Zusammensetzung und Zeiteinsetzung von den vier Bronzeartefakten (Abb. 8) stammend angeblich aus dem Kataster der Gemeinde Blatnica stehen in vollem Einklang mit der Vertretung und Datierung der ältesten Komponente von den bisher bekannten Funden aus dem Burgwall in der Lage Plešovica. Deren Identifizierung mit einem von den vierzig Bronzedepts gewonnen angeblich durch die Detektor-Benutzer ist möglich, doch für einen sicheren Beleg sind die verfügbaren Unterlagen nicht ausreichend.

Auch die Gemeinde Obišovce (Bez. Košice – Land), angeführt als der Fundort von drei Gefäßen (Abb. 3–5), ist in der Archäologie kein Neubegriff. Auf dem Burgwall der Gáva-Kultur namens „Stráža“ oder in dessen nächster Umgebung entdeckte man in der Vergangenheit solch außergewöhnliche Bronzeartefakte wie Bronzeräder (Hampel 1886, Taf. 59: 1). Auch heutzutage wird dieser Ort im Zusammenhang mit Bronzefunden erwähnt. Im Jahre 1995 erwarb das Slowakische Nationalmuseum in Bratislava einen beschädigten Eimer vom Typ Kurd, stammend angeblich aus dem Burgwall Stráža. Bei dessen Publizierung hat E. Studeníková angeführt, dass die Amateursucher aus diesem Burgwall ein Depot gewonnen haben, das ursprünglich bis zu 60 Bronzegefäße und goldene Zierstücke enthalten sollte (Studeníková 1999, 177). Obwohl diese Angabe bisher nicht bewährt werden konnte, stehen die drei obengenannten, bisher unbekanntenen Gefäße angeblich „aus Obišovce“ (gleichaltrig mit dem Eimer vom Typ Kurd gewonnen von E. Studeníková) keinesfalls in irgendeinem Widerspruch dazu. Vor allem der Eimer vom Typ Kurd, Variante Hosszúpályi und das Becken mit Kreuzattaschen entsprechen der Zusammensetzung von Industrie der Gáva-Kultur. Unserer Meinung nach wird die Information von E. Studeníková dadurch indirekt bestätigt und die Angehörigkeit dieser Gegenstände zum genannten Hortfund (oder zu mehreren Hortfunden?) ist annehmbar. Interessant in diesem Zusammenhang ist ein weiterer Verband von 11 Bronzegefäßen, der im Jahre 2001 im Auktionshaus Dorotheum in Wien versteigert wurde. Laut Beschreibung und Photos im Auktionskatalog 4 enthielt dieser Verband einen großen Eimer vom Typ Kurd mit vier Henkeln und vier Hängerringen. Unter dem Rand trägt der Eimer Punkt-Buckelverzierung, die außer Linien auch das Motiv einer „Sonnenbarke“ bildet, charakteristisch für die Eimer vom Typ Hajdúböszörmény (Merhart 1969, Taf. 44). Außerdem gehören zu diesem Verband auch 10 Tassen, unter denen man anhand einer unklaren Aufnahme drei Tassen vom Typ Jenišovice identifizieren kann. Eine von ihnen ist auf dem Bauch mit hängenden Bögen von getriebenen Buckeln verziert, ähnlich wie die Exemplare aus der tschechischen Fundstelle Jenišovice und dem ungarischen Fundort Velem St. Vid (Novotná 1991, 30). Nach einer Information des Sammlungsbesitzers (die er in der genannten Auktion gehört hat) stammen auch die versteigerten Gefäße vermutlich aus Obišovce.

Der Fundort Kysuce angeführt bei den restlichen zwei Gefäßen (Abb. 6–7) ist weniger konkret. Die Region Kysuce erstreckt sich im Nordteil der Slowakei, an der Grenze mit Polen und mit der Tschechischen Republik. Die Region schließt die Kataster von 33 Gemeinden ein und ihre Gesamtfläche beträgt 935 km². In dieser bergigen Gegend findet man auch Siedlungsspuren aus der Jung- und Spätbronzezeit (Veličik 1983, Abb. 1–2). Falls die unkonkrete Fundortangabe korrekt ist, könnten die Bronzegefäße mit der Besiedlung der spätbronzezeitlichen Lausitzer Kultur in Zusammenhang gestellt werden. In dieser Hinsicht gibt es aber berechtigte Zweifel, ob die unkonkrete Fundstelle überhaupt richtig ist und ob der Eimer vom Typ Kurd und die Tasse vom Typ Spišská Belá nicht aus demselben Fundort stammen wie die drei obenerwähnten zeitgleichen Funde, nämlich aus dem Burgwall Stráža in Obišovce.